

GEMEENTELIJK CULTUURBELEID

1.1 Een lokale aangelegenheid

Maatwerk

Als gemeente ben je een belangrijke speler in het cultuureducatie- en -participatieveld. In tegenstelling tot andere beleidsterreinen is cultuur namelijk een autonome taak. Cultuureducatie en -participatie zijn daardoor vooral provinciale en lokale aangelegenheden. Voordeel is dat je als gemeente maatwerk kunt bieden voor de lokale situatie. In deze bijlage lees je meer over de verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

Basisvoorzieningen

Omdat cultuur een autonome taak is, zijn er veel verschillen tussen gemeenten. In Meedoen is de kunst (2014) beschrijft de Raad voor Cultuur vijf basisvoorzieningen die voor elke gemeente onontbeerlijk zijn: locatie, programma, promotie, vindbaarheid en toegankelijkheid. Deze voorzieningen zijn nodig voor toegankelijkheid, spreiding, kwaliteit en diversiteit van het culturele aanbod. Het is echter onmogelijk om in iedere gemeente een aanbod te creëren dat precies aansluit bij de behoeften van de burgers. Gemeenten en provincies kunnen daarom samen optrekken in stedelijke regio's.

Nieuwe kansen voor cultuur

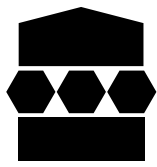
Ontwikkelingen in de samenleving hebben de afgelopen tien jaar geleid tot grote veranderingen bij de overheden. Voor gemeenten zijn de decentralisaties in het sociaal domein de grootste verandering. Dit betekent niet alleen extra taken en verantwoordelijkheden, maar ook nieuwe kansen voor cultuur. Want cultuur kan van grote waarde zijn binnen het sociaal domein.

1.2 Waarom cultuureducatie en -participatiebeleid?

40% van de Nederlandse bevolking van 6 jaar en ouder – 6,4 miljoen mensen – besteedt een deel van de vrije tijd aan kunstbeoefening (Monitor Amateurkunst 2017). Er zijn ruim 1 miljoen vrijwilligers actief in deze sector. Een groot aantal kinderen en jongeren krijgt dagelijks cultuureducatie op school.

De waarde van cultuur

De waarde van cultuur wordt dus door een grote groep mensen ervaren en gedeeld. Er zijn veel mooie voorbeelden van kunstzinnige en culturele activiteiten die bijdragen aan persoonlijke ontwikkeling, inclusie, zingeving, geluk en gezondheid. Cultuur kan creativiteit ontlokken en 'volwaardig burgerschap' stimuleren. Vastgesteld is dat cultuur een positief effect heeft op de kenniseconomie, een bron van inkomsten is en bijdraagt aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Ook verbindt ze verschillende groepen in de samenleving. Overheden investeren daarom in ontwikkeling, kwaliteit en verankering van cultuureducatie en -participatie.

Het fundament van cultuurbeleid

De basis van cultuurbeleid is dat iedereen de kans krijgt om culturele competenties te ontwikkelen. We noemen die competenties ook wel cultural capabilities, het vermogen, én de mogelijkheid om je cultureel te ontwikkelen. Het scheppen van die mogelijkheden, of het nu binnen- of buitenschools is, voor jong of oud, zien wij als het fundament waarop je het gemeentelijk cultuureducatie en –participatiebeleid bouwt.

De waarde van cultuur voor jouw gemeente

Welke waarde cultuurbeleid heeft voor jouw gemeente hangt af van de lokale dynamiek, de provinciale situatie en landelijke lijnen. De tool helpt om in te schatten wat in jouw gemeente de waarde van cultuur is of zou kunnen zijn. Deze waarde (of: visie) vormt de belangrijkste bouwsteen voor het cultuurbeleid. Hierop baseer je de andere keuzes, bijvoorbeeld voor de doelgroepen die je wilt bereiken of de instrumenten die je inzet.

De waarde van cultuur kan worden versterkt wanneer je verbinding zoekt met andere beleidsterreinen zoals onderwijs, zorg, welzijn, sport, armoedebelid, ouderen- en jeugdbeleid, economie en stedelijke vernieuwing. Steun en inspiratie kun je vinden bij provinciale en lokale cultuurinstellingen.

1.3 Taken en verantwoordelijkheden

Taakverdeling

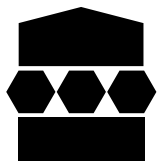
Het Rijk, provincies en gemeenten voeren ieder autonoom cultuurbeleid met een eigen geldstroom, maar kennen daarin ook een taakverdeling. Deze taakverdeling is gebaseerd op de afspraken die zijn vastgelegd in het Algemeen Kader Interbestuurlijke Verhoudingen Cultuur tussen OCW, IPO en VNG en ziet er in grote lijnen als volgt uit:

- Het Rijk ondersteunt instellingen van (inter)nationale betekenis via de landelijke basisinfrastructuur cultuur en de cultuurfondsen. Het heeft verder verantwoordelijkheid voor het behoud van de rijkscollectie, instandhouding van rijksmonumenten, cultuureducatie, het bibliotheekstelsel en archiefvoorzieningen.
- Provincies zijn verantwoordelijk voor bovengemeentelijke coördinatie op regionaal niveau en de financiering van provinciale collecties. In sommige gevallen ondersteunen provincies ook het cultuuraanbod.
- Als gemeente ben je verantwoordelijk voor accommodaties van culturele instellingen en voor de financiering van het beheer van gemeentelijke collecties. Gemeenten subsidiëren lokaal aanbod, podia, bibliotheken, muziekscholen en financieren het beheer van gemeentelijke musea.

Dit is een overblijfsel van de decentralisatie van rijkstaken in de beginjaren van de Welzijnswet (1987).

Cultuuronderwijs

Sinds 2013 committeren overheden en schoolbesturen zich officieel aan goed cultuuronderwijs voor alle kinderen. Zij onderschrijven dat het cultuuronderwijs een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van scholen, culturele instellingen en overheden. De minister en staatssecretaris van OCW, de PO-Raad, wethouders (van de 35 grootste gemeenten) en gedeputeerden voor cultuur én onderwijs ondertekenden op 16 december 2013 het Bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs (BKCO).

Regionale culturele infrastructuur

De Raad voor Cultuur stelt in Cultuur voor stad, land en regio voor om met stedelijke cultuurregio's te komen tot een betere samenwerking tussen overheden onderling en tussen overheden, cultuursector en andere maatschappelijke sectoren. De regionale culturele infrastructuur (RIS) definieert de Raad voor Cultuur als het geheel aan culturele voorzieningen dat nodig is voor een bloeiend cultureel ecosysteem in een stedelijke cultuurregio.

De Raad voor Cultuur roept de minister op om heldere doelstellingen voor het cultuurbeleid te formuleren en financiering van de regionale culturele infrastructuur te realiseren. Erkenning van de betekenis en kwaliteit van cultuur in de regio en de daarvoor benodigde middelen zijn gewenst, volgens IPO en VNG*. Goede geografische en sociale spreiding en samenhang in de culturele keten, gerelateerd aan de regionale vraag is daarin essentieel om zo, volgens Regioplan/Tordoir in Pas de Deux, in het hele land een florerend cultureel klimaat te creëren dat bijdraagt aan een succesvolle economie en een creatieve, open, gelukkige en levendige samenleving.

* IPO en VNG, Bouwstenen voor cultuurbeleid vanaf 2021, brief aan minister van Engelshoven, d.d. 6 december 2017.